

MENAXHIMI ME PAKETIMIN E QELQIT NË BALLKANIN PERËNDIMOR

Përvojat dhe sfidat e projektit
„Menaxhimi i paketimit të qelqit në Ballkanin Perëndimor“

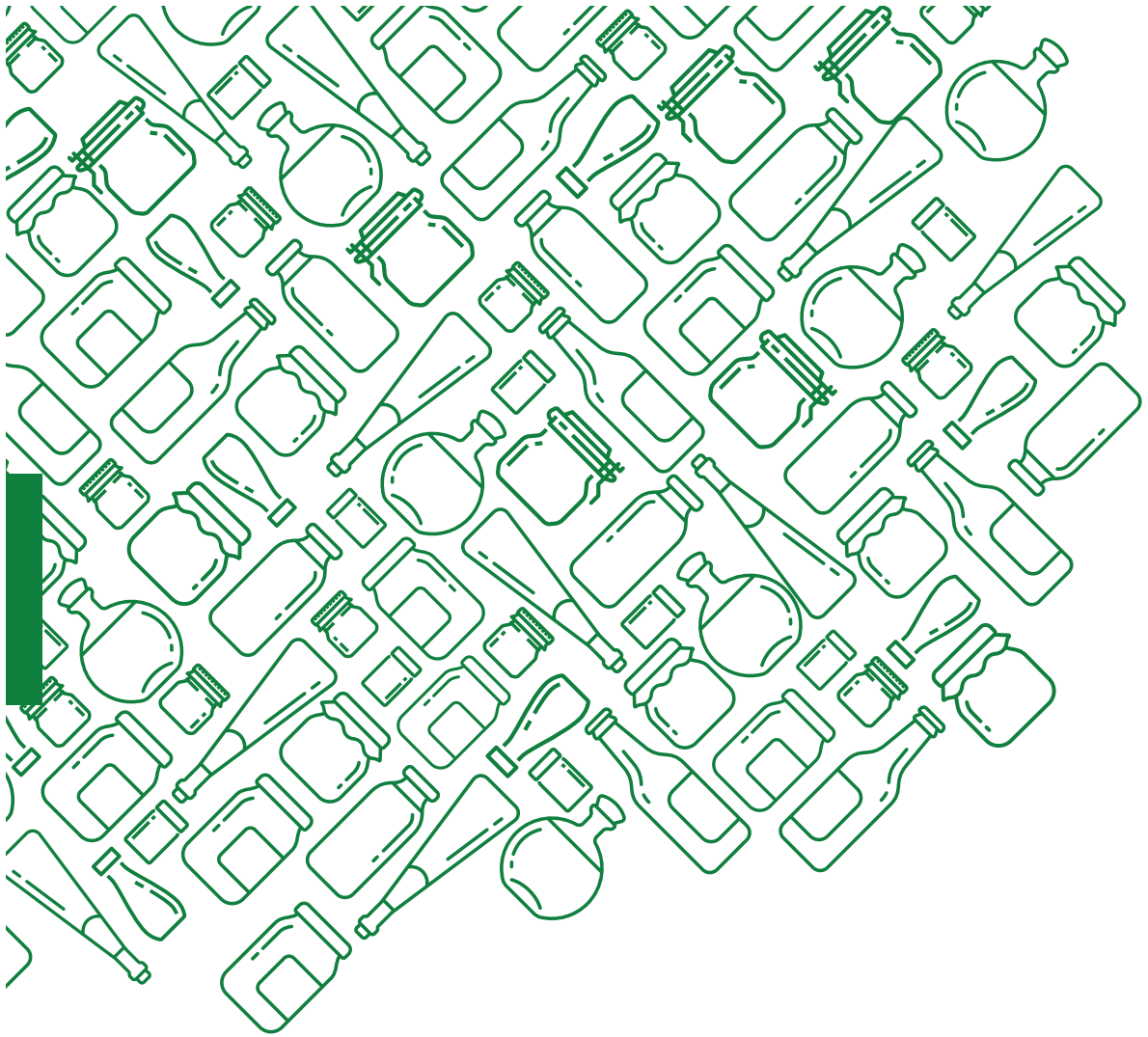
Implemented by:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ЗЕЛС
БНЈВЛ
ЗЕЛС

develoPPP
Where business meets development.

MENAXHIMI ME PAKETIMIN E QELQIT NË BALLKANIN PERËNDIMOR

Përvojat dhe sfidat e projektit
„Menaxhimi i paketimit të qelqit në Ballkanin Perëndimor“

Ky publikim u krijua në kuadër të projektit rajonal “Menaxhimi i ambalazheve të qelqit në Ballkanin Perëndimor”, të financuar nga Ministria Federale për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik të Gjermanisë (BMZ) dhe Pakomak, në kuadër të programit develoPPP.de. që zbatohet në bashkëpunim me Shoqatën Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar (GIZ), Bashkësinë e Njësive të Vetëqeverisjes Lokale (BNJVL) dhe Pakomak.

PËRMBAJTJA

Vendet pjesëmarrëse në projekt - Serbia, Maqedonia e Veriut, Bosnja dhe Hercegovina (BiH).....	9
Pse paketim qelqi?	10
Gjendja aktuale e sistemit të grumbullimit të paketimit të qelqit.....	11
Objektivat kombëtare për riciklimin dhe ripërdorimin e paketimeve të qelqit.....	12
Korniza rregullative – sfidat	14
Korniza rregullative – rekomandime.....	15
Lista e hapave për vendosjen e grumbullimit të paketimeve të qelqit në nivel local.....	16
Hapi 1: Siguroni parakushtet ligjore dhe një plan për grumbullimin e paketimeve prej qelqi.....	8
Hapi 2: Siguroni mjete për prokurimin e pajisjeve të përzgjedhura dhe mbështetjen e operatorëve të sistemit.....	19
Hapi 3: Sigurimi i lokacioneve optimale për vendosjen e kontejnerëve për seleksionimin e paketimeve të qelqit.....	20
Hapi 4: Realizim i prokurimit të pajisjeve, duke marrë parasysh përputhshmërinë e mjeteve lundruese dhe automjeteve.....	22
Hapi 5: Trajtoni punonjësit që të përdorin pajisjet në mënyrën e duhur	24
Hapi 6: Përcaktimi i rutave më efikase të grumbullimit dhe modifikimi dhe përmirësimi i tyre sipas nevojës.....	25
Hapi 7: Rregulloni dinamikën e shkarkimit sipas nevojave realiste.....	26
Hapi 8: Monitoroni treguesit ekonomikë dhe punoni në optimizimin e shpenzimeve.....	27
Hapi 8: Monitoroni treguesit ekonomikë dhe punoni në optimizimin e shpenzimeve - sfida dhe rekomandime.....	31
Hapi 9: Informoni qytetarët përmes një fushate publike intensive dhe afatgjatë.....	32
Hapi 10: Ndiqni rezultatet tuaja dhe publikojini ato në mënyrë që qytetarët të dinë se sistemi funksionon dhe se edhe ata kontribuojnë në rezultat.....	33
Përvoja nga Serbia.....	34
Përvoja nga Maqedonia e Veriut.....	35
Përvoja nga Bosnja dhe Hercegovina.....	36
Në vend të një përfundimi.....	39
Pjesëmarrësit e projektit - kontaktet.....	40

HYRJE

Ky Manual u zhvillua si pjesë e një projekti rajonal “Krijimi i një zinxhiri vlerash fitimprurëse për riciklimin e qelqit në Ballkanin Perëndimor”, i cili synon të përmirësojë menaxhimin e paketimeve të qelqit në qytete dhe komuna të vendeve të Ballkanit Perëndimor.

Duke pasur parasysh se Direktiva e Bashkimit Evropian për paketimin dhe mbetjet e paketimit parashikon që deri në vitin 2030, përqindja e riciklimit të paketimeve të qelqit të arrijë në 75% është e nevojshme të zhvillohet në mënyrë adekuate seleksionimi primar i mbetjeve në nivel lokal dhe t'u mundësohet qytetarëve që të kenë një vend ku të depozitojnë mbetjet e seleksionuara në mënyrë përkatëse.

Pas vendosjes së mbi 1000 kontejnerëve riciklimi për paketimin e qelqit, u përdor një metodologji për të monitoruar grumbullimin dhe vlerësimin e efekteve të modelit në 14 pilot qytete dhe komuna në Bosnje dhe Hercegovinë, Maqedoninë e Veriut dhe Serbi, që përfshinte raportimin mujor për sasitë e mbledhura, sipas rutave të vendosura të grumbullimit, me monitorim shpenzimeve financiare që përfshijnë burimet njerëzore dhe shpenzimet e transportit për secilën rutë. Rezultati i këtij monitorimi nëpërmjet këtij projekti rajonal është Manuali që ndodhet para jush dhe qëllimi i të cilit është të shërbejë si model për të gjitha njësitë e vetëqeverisjes lokale (NJVL) në rajon, të cilat, duke përdorur udhëzimet dhe përvojat nga Manuali, mund të krijojnë një sistem efektiv dhe ekonomikisht të qëndrueshëm të menaxhimit të paketimit të qelqit.

Fushata e marketingut dhe PR për projektin ishte një aktivitet i vazhdueshëm në të tre vendet dhe në të 14 pilot komunit që përfshihen nga ky Manual.

Projekti u financua nga Ministria Federale Gjermane për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (BMZ), së bashku me partnerët privatë: Sekopak (Serbi), Ekopak (Bosnjë dhe Hercegovinë) dhe Pakomak (Maqedonia e Veriut), në kuadër të Programit për Bashkëpunim me Sektorin Privat (develoPPP). Sekopak, Ekopak dhe Pakomak janë operatorë të sistemeve të menaxhimit të mbetjeve të paketimit që zhvillojnë seleksionimin parësor në vendet e tyre. Së bashku me kompanitë private, projekti zbatohet nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), në partneritet me Aleancën Kombëtare për Zhvillim Ekonomik Lokal (NALED), Agjencinë e Zhvillimit Rajonal të Hercegovinës (REDAH) dhe Bashkësinë e Njësisve të Vetëqeverisjes Lokale në Maqedoninë e Veriut (BNJVL). Projekti filloi në janar 2020 dhe zgjat deri në dhjetor 2022.

Srbija:

-
Serbia:
 Niš, Kragujevac, Sombor, Varvarin.
-
Bosnjë dhe Herzegovina:
 Ilidža, Novi Travnik, Konjic, Bihać.
-
Maqedonia e Veriut:
 Ilinden, Štip, Devdelia, Tetovo, Bitola, Airport, Gazi Baba.

 Rezultatet e koleksionit në Beograd dhe Novi Sad nuk merret parasysh në udhëzuesin për statistika

VENDET PJESËMARRËSE NË PROJEKT

SERBIA, MAQEDONIA E VERIUT, BOSNJA DHE HERCEGOVINA (BIH)

Bosnjë dhe Hercegovina

- Numri i banorëve: 3.531.159
- Sipërfaqja: 51.197 km²
- Dendësia e popullsisë: 69 banorë/km²
- BPV për frymë 6031 USD
- Është paraqitur kërkesa për statusin e vendit kandidat për anëtarësim në BE

Maqedonia e Veriut

- Numri i banorëve: 1.863.713
- Sipërfaqja: 25.713 km²
- Dendësia e popullsisë: 72, 22 ban./km²
- BPV për frymë 7.557 USD
- Vend kandidat për anëtarësim në BE

Serbia

- Numri i banorëve: 6.908.126
- Sipërfaqja: 88.499 km²
- Dendësia e popullsisë: 90 njerëz/km²
- BPV për frymë 7.666 USD
- Vend kandidat për anëtarësim në BE

PSE PAKETIM QELQI?

Qelqi është një substancë inorganike, një material biologjikisht joaktiv, sot një material pothuajse i pazëvendësueshëm në jetën e përditshme.

Paketimi i qelqit përdoret për paketimin e pijeve, si dhe për produkte të tjera ushqimore ose farmaceutike. Shishet dhe kavanozët e qelqit përbëjnë përqindjen më të madhe, dhe përveç në amvisëri, paketimi i qelqit është shumë i zakonshëm në objektet hotelerike.

Prodhimi i paketimit të qelqit, veçanërisht nga burimet parësore, kërkon shumë energji. Një nga mënyrat për të reduktuar në mënyrë efektive konsumin e energjisë dhe burimeve natyrore është zbatimi i parimeve të ekonomisë rrethore në sistemin e plotë, përkatësisht, pra të bazohet prodhimi i paketimeve të reja të qelqit në përdorimin e paketimin e mbeturinave të qelqit në një përqindje sa më të lartë.

Një faktor kryesor në vendosjen e parimeve të ekonomisë rrethore në këtë segment është sigurimi i sasive të mjaftueshme të grumbullimit të paketimeve të mbeturinave të qelqit.

GJENDJA AKTUALE E SISTEMIT TË GRUMBULLIMIT TË PAKETIMIT TË QELQIT

•Sistemi i menaxhimit të mbetjeve të paketimit përfshin prodhuesit, importuesit dhe paketuesit e produkteve dhe ambalazheve që nxjerrin produktet në treg, rrjetin e grumbullimit (shoqëritë e biznesit, shoqëritë komunale) dhe ricikluesit, përkatësisht prodhuesit e produkteve të reja nga mbetjet e lëndëve të para. Nëpërmjet sistemit të zgjeruar të përgjegjësisë së prodhuesit, nëpërmjet Operatorit të sistemit, industria e sipërpërmendur raporton te Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes së Mjedisit për paketimet e vendosura në treg, llojet dhe sasi të mbetjeve të paketimit të grumbulluara, të ricikluara, të eksportuara dhe të depozituara, përkatësisht Ministria kompetente. Operatorët e sistemit e investojnë kompensimin financiar të mbledhur nga subjektet afariste që tregtojnë paketimet e qelqit në zhvillimin e infrastrukturës për grumbullim (seleksionim primar) dhe mbulimin e shpenzimeve operative, sepse vlera e tregut të qelqit është dukshëm më e ulët në krahasim me shpenzimet e grumbullimit të tij.

•Në asnjë nga vendet e përfshira në projekt nuk ka një fabrikë për riciklimin e qelqit deri në produktin përfundimtar - shishe qelqi të cilësisë së kërkuar për industrinë e pijeve, kështu që shpenzimet e larta të transportit ndërkombëtar, kryesisht në fabrikat në Kroaci dhe Bullgari, rëndojnë më tej ekonominë negative të grumbullimit të paketimeve të qelqit. Vetëm në Serbi ka fabrika që bluajnë mbetjet e qelqit (cullet) i cili më pas eksportohet në Bullgari për përpunim përfundimtar. Prodhuesi i paketimeve të qelqit, fabrika serbe për qelq, Paraćin, nuk ka teknologjitë e nevojshme për trajtimin e qelqit komunal. Transporti ndërkombëtar i mbetjeve të qelqit për përpunim është një alternativë më e keqe nga pikëpamja mjedisore për shkak të emetimeve të dioksidit të karbonit (CO₂) dhe konsumit të karburantit.

•Një karakteristikë e të tre vendeve të përfshira në projekt është se seleksionimi parësor i mbeturinave të paketimit të qelqit në nivel lokal është në fillimet e saj.

•Janë të pakta ndërmarrjet komunale në të tre vendet që kanë infrastrukturën për grumbullimin e paketimeve të qelqit dhe i grumbullojnë ato veçmas.

•Shisheet e pijeve (verë, pije alkoolike, lëngje, birra) dhe kavanozat e turshive janë mbeturinat më të zakonshme të paketimit të qelqit nga familjet.

OBJEKTIVAT KOMBËTARE PËR RICIKLININ DHE RIPËRDORIMIN E PAKETIMEVE TË QELQIT

Bashkimi Evropian u ka përcaktuar vendeve anëtare detyrimin që deri në vitin 2030 duhet të arrijnë qëllimin për
75% paketim qelqi të ricikluar.

Bosnjë dhe Hercegovina

Në Bosnje dhe Hercegovinë, objektivi për riciklimin e paketimeve të qelqit është 12% dhe nuk ka ndryshuar që nga viti 2016
Ricikloj 2.278 t*
Të vendosura në treg 47.512 t*

Serbia

Me Urdhëresë, Serbia përcaktoi objektivat e rritjes për periudhën 2020-2024 për 1% në vit. Në vitin 2022, operatorët do të detyrohen të sigurojnë riciklimin e 46% të mbetjeve të ambalazhi mit dhe në vitin 2024, 48%.
Ricikloj 27.743t
Të vendosura në treg 61.980t

Maqedonia E Veriut

Në Maqedoninë e Veriut, që nga viti 2021, objektivi për riciklimin e paketimit të qelqit është 40%, në vitin 2025 do të rritet në 55%, për vitin 2030 objektivi është 70%, për vitin 2035 është 75% riciklim.

*2019. viti referues – para pandemisë

BOSNJË DHE HERZEGOVINA

Në Bosnje dhe Hercegovinë, objektivi për riciklimin e paketimeve të qelqit është 12% dhe nuk ka ndryshuar që nga viti 2016.

Një synim kaq i ulët nuk kontribuon në zhvillimin e sistemit të grumbullimit dhe riciklimit, kështu që qelqi përfundon në deponi.

2019

■ ricikloj
■ të vendosura në treg

SERBIA

Me Urdhëresë, Serbia përcaktoi objektivat e rritjes për periudhën 2020-2024 për 1% në vit.

Në vitin 2022, operatorët do të detyrohen të sigurojnë riciklimin e 46% të mbetjeve të ambalazhi mit dhe në vitin 2024, 48%.

2019

■ ricikloj
■ të vendosura në treg

MAqedonia e Veriut

Në Maqedoninë e Veriut, që nga viti 2021, objektivi për riciklimin e paketimit të qelqit është 40%, në vitin 2025 do të rritet në 55%, për vitin 2030 objektivi është 70%, për vitin 2035 është 75% riciklim.

2019

■ ricikloj
■ të vendosura në treg

*2019, viti referues – para pandemisë

KORNIZA RREGULLATIVE – SFIDAT

Direktiva e BE-së për paketim dhe mbetjet e paketimit është transpozuar pjesërisht në legjislacion, por zbatimi kontrollohet dobët; ▶

Objektivat kombëtare për ambalazhimin nuk janë plotësisht në përputhje me objektivat e BE-së; ▶

Pushtetet vendore nuk kanë asnjë detyrim ligjor për të grumbulluar veçmas mbetjet e riciklueshme, as të përcaktojnë objektiva për riciklimin dhe ripërdorimin. ▶

Kontroll i pamjaftueshëm i zhvilluar mbi zbatimin dhe aplikimin e dokumenteve të miratuara dhe kapacitetet e dobëta të mbikëqyrjes inspektuese. ▶

Jo uniformiteti i akteve individuale ligjore lokale rezultojnë në mospërputhje të funksionimit të sistemit komunal të menaxhimit të mbetjeve të ambalazhimit dhe në pamundësi të krahasimit të rezultateve të arritura në nivel lokal; ▶

Dokumentet lokale të planifikimit nuk përmbajnë vendndodhje për vendosjen e ishujve të riciklimit, kështu që në praktikë është jashtëzakonisht e ndërlikuar të sigurohen vendndodhje për kontejnerë për grumbullimin e ndarë të mbetjeve. ▶

Mungesa e kontrollit sistematik të të gjithë pjesëmarrësve në zinxhir nga autoritetet kompetente rezultojnë në një ndryshim të vazhdueshëm midis sasive aktuale dhe të raportuara të paketimeve të qelqit dhe mbetjeve të paketimeve të qelqit; ▶

Tarifat për depozitim të mbetjeve janë të ulëta ose inekzistente dhe kështu përzgjedhja dhe riciklimi parësor në lidhje me depozitim bëhen të shtrenjta dhe joprofitable. ▶

KORNIZA RREGULLATIVE - REKOMANDIME

- ▶ Harmonizimi i vazhdueshëm dhe në kohë i legjislacionit kombëtar me rregulloret e BE-së në fushën e menaxhimit të mbetjeve dhe ekonomisë rrethore.

Përcaktimi i objektivave të përgjithshme dhe specifike pesëvjeçare për riciklimin dhe ripërdorimin e mbetjeve të paketimit, të cilat do të sigurojnë zhvillimin e sistemit dhe do të mundësojnë arritjen e synimeve të BE-së në përputhje me politikat kombëtare të anëtarësimit në BE dhe procesin e negociatave.

- ▶ Përcaktimi i objektivave pesëvjeçare për riciklim tek njësitë e vetëqeverisjes lokale me detyrimin për të paguar gjoba për qëllime të paplotësuara.

- ▶ Trajnimi i inspektionit të tregut, financiar dhe të mbrojtjes së mjedisit për të kontrolluar zbatimin e legjislacionit në fushën e menaxhimit të mbetjeve të paketimit, për të siguruar respektimin e ligjit dhe kushteve të drejta për të gjithë pjesëmarrësit në treg.

- ▶ Unifikimi i praktikës në menaxhimin e mbeturinave komunale (paketuese) sa i përket vendimarrjes - riformulimi i një akti ligjor gjithëpërfshirës që do të standardizonte procedurën e menaxhimit të mbetjeve të paketimit në nivel lokal, i cili do të ishte i zbatueshëm në praktikë, por edhe do të linte mundësinë për një rregullim të thjeshtë të marrëdhënive të ndërsjella me ndërmarrjet publike apo private në nivel rajonal.

- ▶ Të sigurojë përmbushjen e detyrimeve të vetëqeverisjes lokale për përgatitjen e planeve të menaxhimit të mbetjeve dhe, në përputhje me to, të përcaktojë mikro-lokacionet për instalimin e pajisjeve për grumbullimin e mbetjeve të ambalazhimit në marrëveshje me operatorin e zgjedhur për grumbullimin e mbetjeve të paketimit.

- ▶ Krijimi i një organi kontrolli për paketimin dhe mbetjet e paketimit - Clearing house e cila përbëhet nga përfaqësues të të gjithë operatorëve të sistemit të menaxhimit të mbetjeve të paketimit, me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të ministrisë kompetente, përgjegjësia e të cilëve është të sigurojnë kontrollin e sasisë së ambalazhit që raportohet si e vendosur ose e mbledhur në treg dhe të rregullojë çështjet me rëndësi për vendosjen e seleksionimit parësor të mbetjeve të ambalazhimit në njësitë e vetëqeverisjes lokale.

- ▶ Vendosja dhe/ose rritja e taksës mjedisore për depozitimin e mbetjeve për të dekurajuar depozitimin, në mënyrë që asgjësimi i mbetjeve në vend-depozitime të jetë alternativa më pak fitimprurëse financiare, e cila do të nxisë riciklimin.

LISTA E HAPAVE PËR VENDOSJEN E GRUMBULLIMIT TË PAKETIMEVE TË QELQIT NË NIVEL LOKAL

1. Sigurimi i kushteve ligjore për grumbullimin e paketimeve të qelqit

Dokumentet hapësinore cilësore dhe realiste dhe planet e menaxhimit të mbetjeve duhet të jenë udhërrëfyesi juaj.

2. Sigurimi i mjeteve për blerjen e pajisjeve dhe mbështetjen e operatorëve të sistemit

Mbështetja financiare nga operatori i sistemit është e nevojshme që ju të mbulonit shpenzimet operative.

3. Sigurimi i lokacioneve optimale për vendosjen e kontejnerëve për seleksionimin e paketimeve të qelqit

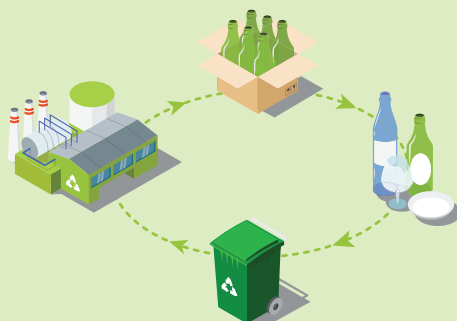
Krijoni një kadastër të vendndodhjeve të mjeteve lundruese në përputhje me dendësinë e popullsisë dhe nevojat e komunitetit.

4. Realizim i prokurimit të pajisjeve, duke marrë parasysh përputhshmërinë e kontejnerëve dhe automjeteve

Përpara se të blini kontejnerë, sigurohuni që të keni në dispozicion një automjet të përshtatshëm zbrazjeje.

5. Trajnimi i punonjësve që të përdorin pajisjet në mënyrë përkatëse

Siguria e punëtorëve le të jetë prioriteti tuaj ndërsa trajtimi përkatës gjithashtu ul shpenzimet.

6. Përcaktimi i rrugëve më efikase të grumbullimit dhe modifikimi dhe përmirësimi i tyre sipas nevojës
Organizoni një sistem rrugëtimi, monitoroni rezultatet dhe rregulloni rutat sipas nevojave reale.

7. Rregullimi i dinamikës së shkarkimit sipas nevojave realiste

Mbushja e kontejnerëve mund të ndryshojë, monitoroni ndryshimet dhe rregulloni dinamikën në përputhje me rrethanat.

8. Monitorimi i treguesve ekonomikë dhe punë për në optimizimin e shpenzimeve

Përcaktoni një person që do të merret vetëm me menaxhimin e shpenzimit, mos zbrazni kontejnerët gjysmë bosh dhe optimizoni rrutat e grumbullimit.

9. Informoni qytetarët përmes një fushate publike intensive dhe afatgjatë

Rezultatet tuaja janë edhe rezultate të qytetarëve. Postojini ato rregullisht.

10. Ndëqni rezultatet tuaja dhe publikojini ato në mënyrë që qytetarët të dinë se sistemi funksionon dhe se edhe ata kontribuojnë në rezultat

Qytetarët shpesh nuk besojnë se mbetjet që i hedhin realisht reciklohen, ndaj duhet të informohen rregullisht për rezultatet e arritura.

HAPI 1: SIGURONI PARAKUSHTET LIGJORE DHE NJË PLAN PËR GRUMBULLIMIN E PAKETIMEVE PREJ QELQI

1. Merrni lejen e duhur për grumbullimin, transportin dhe ruajtjen e mbeturinave nga paketimi i qelqit nga shërbimet kompetente të administratës komunale/qytetit

2. Miratoni **Planin për lokacionin e vendosjes së kontejnerëve për mbeturinat e paketimit të qelqit.**

Plani përfshin një listë të vendeve ku janë vendosur kontejnerët dhe bashkëngjitet grafike përkatëse - harta, skica dhe fotografi me pëlqimin e marrë nga shërbimet kompetente për menaxhimin dhe mirëmbajtjen e zonave publike ku vendosen “zilet”- elaboruar në hapin 3

3. Merrni hapat e duhur **lejen e lokacionit** për vendosjen e kontejnerëve për mbeturinat nga paketimet e qelqit

HAPI 2: SIGURONI MJETE PËR PROKURIMIN E PAJISJEVE TË PËRZGJEDHURA DHE MBËSHTETJEN E OPERATORËVE TË SISTEMIT

Burimet financiare për prokurimin e pajisjeve (kontejnere dhe automjete) mund të sigurohen:

- Nga burimet vetakane të ndërmarrjes komunale ose nga fondi ekologjik i qeverisjes lokale;
- Nga mjete të buxhetit kombëtar;
- Nga institucionet financiare ndërkombëtare - donacione ose kredi;
- Kredi komerciale dhe leasing;
- Qira/rentë;

Kur zgjidhni pajisjen e nevojshme, udhëhiquuni nga logjika e përputhshmërisë së kontejnerëve dhe automjeteve, merrni parasysh peshën e paketimit të qelqit dhe kërkesat për manipulim gjatë zbrazjes.

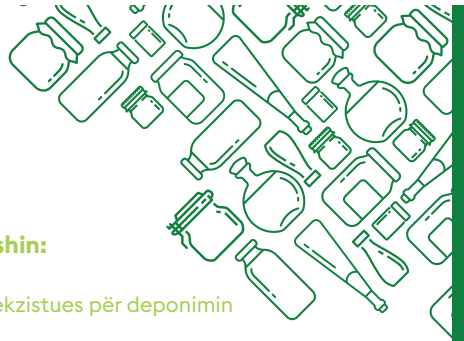
Merrni parasysh përmirësimin e automjeteve ekzistuese me pajisjet e duhura për ngritjen dhe zbrazjen e kontejnerëve.

Nëse grumbullimi organizohet në nivel të rajonit ose disa njësi të vetëqeverisjes lokale, merrni parasysh mundësinë e përdorimit të përbashkët të një automjeti për të optimizuar shpenzimet.

HAPI 3:SIGURONI NUMRIN DHE LOKACIONET OPTIMALE PËR VENDOSJEN E KONTEJNERËVE PËR SELEKSIONIMIN E PAKETIMIT TË QELQIT – KRITERET DHE SFIDAT

Lloji kompakt i vendbanimit Zona e qytetit	Lloji gjysmë kompakt i vendbanimit Zonë periferike	Lloji i çorganizuar i vendbanimit Zonat rurale	HoReCa
<ul style="list-style-type: none"> •Zonat me popullsi të dendur në qendrën e qytetit me trafik intensiv të këmbësorëve dhe automjeteve; •Qendra administrative, tregtare dhe hotelierike; •Banim kolektiv dhe individual; •Mungesa e hapësirës së lirë në zonat publike; •Është jashtëzakonisht e vështirë të gesh vende për vendosjen e kontejnerëve për grumbullim; •Qasje e vështirë me automjet; 	<ul style="list-style-type: none"> •Zonat mesatarisht dhe pak të populluara të qyteteve më të mëdha; •Sipas karakteristikave të tyre, kjo kategori përfshin zona nga qendra më e gjerë e qyteteve më të vogla dhe vendbanimeve me banesa individuale; Kryesisht banesa individuale, zona industriale dhe tregtare, industri turistike më pak e zhvilluar. •Zonat e gjelbra dhe bujqësore mund të jenë të pranishme në një masë më të madhe në perimetrin e zonës. •Mbushja e ziles mund të ndryshojë në mënyrë drastike brenda një rrugë të vetme. •Qasje e lehtë me automjet; 	<ul style="list-style-type: none"> •Zonat më pak të populluara jashtë zonave urbane; •Mund të jenë vendbanime rurale kompakte ose të shpërndara, veçanërisht në zonat malore; •Banimi individual është dominues; •Prania e pakët e objekteve hotelierike, me përjashtim të qendrave turistike rurale; •Trafik më pak i shpeshtë i këmbësorëve dhe automjeteve. •Zonat bujqësore dhe aktivitetet ekonomike të lidhura me to me bujqësi dhe blegtori; •Qasje e lehtë me automjete, por shpenzime të larta transporti për shkak të distancës. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kanalet HoReCa përbëhet nga kafene, restorante dhe ambiente hoteliere dhe përfaqëson burimin më të rëndësishëm të paketimit të qelqit në nivel komunal. •HoReCa është më e pranishme në zonat qendrore të qytetit, të cilat kryesisht kanë funksionin e lokacioneve turistike. •Mbledhja e paketimit të qelqit nga këto vende mund të jetë e vështirë për shkak të qasjes së dobët nga automjetet ose zonat e këmbësorëve. Një problem shtesë është mungesa e hapësirës për ruajtjen e paketimeve prej qelqi. •Është ideale që çdo objekt HoReCa të ketë kontejnerin e vet për qelq, me një hapje të gjerë, në afërsi të objektit, në mënyrë që të bëhet sa më e thjeshtë të jetë e mundur seleksionimi i paketimit të qelqit dhe të nevojitet sa më pak kohë për këtë aktivitet.
Vendndodhjet e rekomanduara të zileve			
<ul style="list-style-type: none"> •Ishujt ekzistues të riciklimit, lokacionet me kontejnerë për mbetjet komunale; •Vendndodhjet përballë dyqaneve dhe tregjeve; •Këndet ku bashkohen rrugët në një zonë banimi individuale 	<ul style="list-style-type: none"> •Ishujt ekzistues të riciklimit, lokacionet me kontejnerë për mbetjet komunale; •Vendndodhjet përballë dyqaneve dhe tregjeve; •Këndet ku bashkohen rrugët në një zonë banimi individuale 	<ul style="list-style-type: none"> •Lokacionet për zilet në qendër të fshatit - dyqane, komunitete lokale, qendra kulturore, shkolla, lokale, barnatore bujqësore; 	
Distanca e rekomanduar ndërmjet zileve			
100 – 500m	300 – 1000m	> 500m	

Kriteret kryesore për vendosjen e suksesshme të ziles ishin:

- Qasja në lokacionin për automjetin e shkarkimit
- Mundësia e vendosjes në lokacione të kontejnerëve ekzistues për deponimin e mbeturinave komunale
- Numër më i madh i përdoruesve të mundshëm;
- Mundësia e marrjes së pëlqimit për instalimin e zileve për qelq në hapësira publike;
- Distanca adekuatë e ndërsjellë ndërmjet zileve të vendosura;
- Lokacionet e paracaktuara për kontejnerët e depozitimit të mbeturinave në planet hapësinore ose strategjike;
- Programi i përcaktuar për grumbullimin e organizuar - përcaktimin e rutave, transportin dhe ruajtjen e materialeve të riciklueshme të vendosura (Programi përfshin elemente nga Plani i lokacioneve për vendosjen e kontejnerëve për mbeturinat nga paketimet e qelqit me origjinë nga mbeturinat komunale si dhe sasi të e pritura, shpeshësia e grumbullimit, mënyra e transportit dhe ruajtjes);
- Prokurimi i kontejnerëve më të vegjël;
- Mundësia e shfuqizimit të lokacioneve të parkingjeve me qëllim të sigurimit të lokacioneve për vendosjen e kontejnerëve për deponimin e mbeturinave;

Sipas përvojave nga projekti, sfidat më të shpeshta gjatë zgjedhjes së lokacioneve për vendosjen e zileve ishin:

- Mungesa e hapësirës në lokacionet e kontejnerëve ekzistues për mbeturinat komunale;
- Pamundësia e vendosjes së zileve për grumbullimin e qelqit në zonat e këmbësorëve;
- Pronësia e paqartë e hapësirave publike të përshtatshme për vendosjen e zileve;
- Procedura të paqarta dhe shumë të lodhshme për marrjen e pëlqimit për lokacione nga organet kompetente të vetëqeverisjes lokale;
- Trotuare të ngushta;
- Uzurpimi i hapësirave publike ekzistuese me hapësira parkimi;
- Qasje e vështirë për automjetet për zbrazjen e ziles;

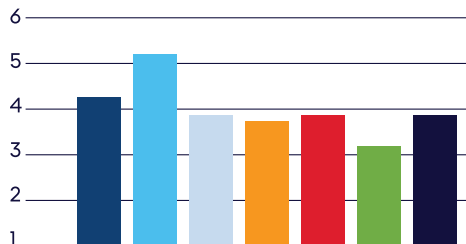

HAPI 4: REALIZIM I PROKURIMIT TË PAJISJEVE, DUKE MARRË PARASYSH PËRPUTHSHMËRINË E MJETEVE LUNDRUESE DHE AUTOMJETEVE

Zile (gjilpërë) plastike për paketime qelqi (1,3 m³ dhe 1,5 m³) me hapje grumbullimi në dy ose më shumë anë, mundëson grumbullimin e sasive më të mëdha të paketimeve prej qelqi (nga 300 deri në 500 kg, në varësi të madhësisë) në ambiente publike. Zilet janë krijuar për të mundësuar zbrazje të thjeshtë dhe trajtim të sigurt nga punëtorët e zbrazjes si dhe nga qytetarët që hedhin në to paketime qelqi. Dritare për matjen e plotësisimit të kapacitetit nuk rezultuan të nevojshme.

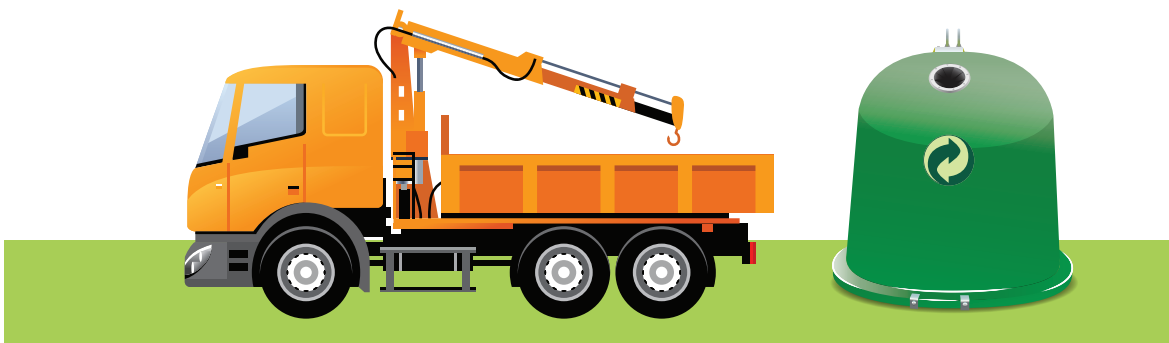

ZILE PËR QELQ Të blera si pjesë e projektit, ato u vlerësuan shumë nga përdoruesit për të gjitha karakteristikat e tyre

- Funksionaliteti
- Pamja e jashtme
- Lehtësia e manipulimit
- Lehtësia e shkarkimit
- Madhësia e zonës së shënjimit
- Ndjeshmëria e defektit
- Ndjeshmëria e hapjes së detyruar për të vjedhur materiale

Mjeti më optimal për zbrazjen e zileve për mbetjet e paketimeve të qelqit është kamioni me makineri me krah zbrazës, i cili është përdorur nga 60% e kompanive të përfshira në projekt. Një kamion me kuti me krah zbrazës është një zgjidhje alternative, që është përdorur nga 30% e kompanive . Një kompani e shërbimeve komunale, në mungesë të një automjeti adekuat, përdori si alternativë kamion kuti dhe automjet ndërtimi me kapëse. Në operacionin e zbrazjes marrin pjesë shoferi i kamionit dhe një punëtor ndihmës. Vetëm në një kompani zbrazja është bërë nga një person - shofer kamioni.

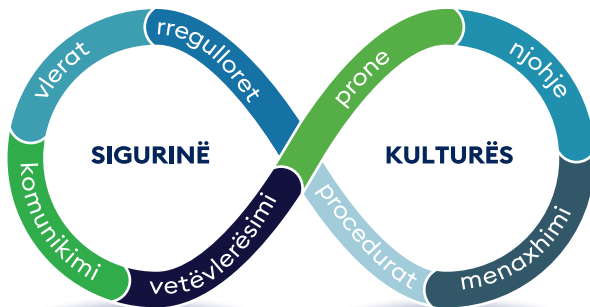
Për grumbullimin e paketimit të qelqit nga sektori HoReCa, rekomandohen kontejnerë me hapje më të madhe, të cilat lejojnë asgjësimin e njëkohshëm të një sasive më të madhe mbetjeve të qelqit. Koshat e plastikës 120 l dhe furgonat apo automjetet “pick up” kanë rezultuar si zgjidhja optimale për grumbullimin e paketimeve prej qelqi nga sektori hotelierik.

Kontejnerët Abrol me përforcime inox me vëllim 8m² i lartë janë zgjidhja ideale për depozitimin e paketimit nga qelqi.

Shënim: Hedhja e paketimeve të qelqit në kontejnerë klasike komunale që zbrazen nga kamionët e plehrave (kompaktorët) nuk rekomandohet sepse ky lloj kontejneri nuk ka një kapacitet të përshtatshëm ngarkese për peshën e qelqit, dhe qelqi i thyer dëmton hidraulikën e kamionëve të plehrave dhe shkakton rritje të shpenzimeve për mirëmbajtje.

HAPI 5: TRAJNONI PUNONJËSIT QË TË PËRDORIN PAJISJET NË MËNYRËN E DUHUR

- Operacionet e grumbullimit të mbetjeve të paketimit përfshijnë drejtimin e një kamioni nëpër vendbanime, ndalesa të shpeshta në trafik, drejtimin e mjetit në modalitetin start-stop, ngarkimin e pajisjeve të rënda të grumbullimit me qelq dhe vendosjen e tyre në kamion, të cilat të gjitha së bashku përbëjnë një operacion me rrezik të lartë për sigurinë e punëtorëve të përfshirë në operacionet e grumbullimit, por edhe të pjesëmarrësve të tjerë në trafikut, pajisjeve, të mirave materiale përreth.
- Është e nevojshme të përcaktohen dhe si detyrim pune të përshkruhen procedurat e sigurisë në të gjitha fazat e operimit, në varësi të rreziqeve që ato mbartin, si dhe të kryhen trajnime për punëtorët që merren me transportin, grumbullimin dhe mbledhjen e paketimeve të qelqit.
- Punëtorët duhet të inkurajohen të kontrollojnë efikasitetin e procedurave dhe të bëjnë sugjerime për përmirësimin e tyre, të vendosin një detyrim për të raportuar të gjitha aksidentet e shmangura ose të përjetuara që të punojnë në mënyrë përkatëse për të parandaluar përsëritjen e tyre.
- Operacioni higjienik është i nevojshëm për të shmangur derdhjen e qelqit të mbeturinave jashtë kontejnerëve, të cilët mund të shkaktojnë dëmtime në automjete ose lëndime të kalimtarëve.

Këshillohet që periodikisht të kryhen kontrole për respektimin e procedurave për zbrazen e kontejnerëve dhe higjienës së zonës përreth, dhe më pas të informohen të gjitha palët e interesuara për gjetjet dhe të marrin masat e duhura korrigjuese nëse lind nevoja, por edhe të shpërblehen dhe stimulohen rezultate të mira.

HAPI 6: PËRCAKTIMI I RUTAVE MË EFIKASE TË GRUMBULLIMIT DHE MODIFIKIMI DHE PËRMIRËSIMI I TYRE SIPAS NEVOJËS

- Përcaktimi i rutës është një sfidë për të cilën kompanitë e shërbimeve dhe grumbullimit nuk kanë mjete të përshtatshme softuerike për ta kapërcyer, kështu që mbështetet kryesisht në përvojat dhe praktikatat e krijuara prej kohësh. Duke marrë parasysh që kontejnerët e dedikuar për grumbullimin e veçantë të ambalazheve të qelqit vendosen më shpesh pranë ose afër kontejnerëve ekzistues për mbeturinat e përziera komunale, kompanitë më së shpeshti përdorin rrugët ekzistuese.
- Gjatë krijimit të rutave duhet të merren parasysh disa faktorë - **vendndodhja e kontejnerit, dendësia e popullsisë, frekuenca e trafikut dhe koha më e mirë për të zbrazur kontejnerët.** Gjatë përcaktimit të rutës dhe zgjidhjes së orareve duhet të merret parasysh optimizimi i itinerarit, si dhe koha e zbrazjes së kontejnerëve në mënyrë që zhurma gjatë operimit të mos prishë qetësinë e qytetarëve apo intensiteti i trafikut të ngadalësojë operimin.
- Rutat mund të jenë **fikse apo të ndryshueshme**. Në vendbanimet më të vogla, është e mundur të krijohet ruta të ndryshueshme grumbullimi sepse ka një pasqyrë më të mirë në terren për mbushjen e kontejnerëve, kështu që ruta krijohet në përputhje me rrethanat. Ky lloj i përcaktimit të rutës kontribuon në optimizimin e shpenzimeve sepse kontejnerët zbrazen me kapacitet maksimal. Megjithatë, në zona të mëdha të populluara, rutat e ndryshueshme nuk janë të mundshme pa mjete dhe teknologji moderne softuerike që lejon matjen e mbushjes së kontejnerit dhe ndarjen e këtyre të dhënave me qendrën/personin e ngarkuar me përcaktimin e rutës.
- Në zonat më të mëdha të populluara, rutat ekzistuese përgjithësisht përdoren sipas dinamikës së përcaktuar.
- Nëse treguesit ekonomikë tregojnë se grumbullimi nuk është i mirë, optimizoni rutat dhe përmirësoni ato në mënyrë që të reduktoni shpenzimet logjistike.

Kontejnerët shtesë ose ndryshimet në vendndodhjet e kontejnerëve mund të korrigjojnë mbushjen e kontejnerëve dhe të rrisin efikasitetin e itinerarit.

HAPI 7: RREGULLONI DINAMIKËN E SHKARKIMIT SIPAS NEVOJAVE REALISTE

- Dinamika e shkarkimit është një faktor i rëndësishëm në ekonominë e operacioneve të grumbullimit. Nëse nuk përshtatet në mënyrë adekuate sipas nevojave reale, mund të rezultojë me shpenzime të larta për shkak të zbrazjes së shpeshtë të kontejnerëve të mbushur keq (mbushje më pak se 80%) ose demotivimit të qytetarëve dhe higjienës së keqe në lokacionin e kontejnerit për shkak të akumulimit të mbeturinave brenda dhe jashtë kontejnerit.
- Dinamika e zbrazjes varet në masën më të madhe nga dendësia e popullsisë së vendit ku ndodhen kontejnerët.
- Dinamika adekuate e rutës në përputhje me uzurpimin e kontejnerëve jo vetëm që kontribuon në shpenzime më të ulëta operative, por edhe në një reduktim të emetimeve të CO2, dhe për rrjedhojë ndotjen në zonat e populluara. Shmangia e transportit të panevojshëm nga pikëpamja ekonomike dhe nga pikëpamja ekologjike sjell përfitime si për vetë kompaninë ashtu edhe për komunitetin/qytetarët që financojnë nëpërmjet çmimit të shërbimeve komunale ose kompensimit për ambalazhim të përfshirë në çmimin e produktin, operacionin e grumbullimit të paketimeve të qelqit nga mbetjet komunale.

Lloji kompakt i vendbanimit Zona e qytetit	Lloji gjysmë kompakt i vendbanimit Zonë periferike	Lloji i çorganizuar i vendbanimit Zonat rurale	HoReCa
Dinamika e zbrazjes:	Dinamika e zbrazjes:	Dinamika e zbrazjes:	Dinamika e zbrazjes:
•Nga 15 deri në 45 ditë;	•Nga 30 deri në 90 ditë;	•Idealisht me thirrje; •Nga 30 deri në 180 ditë;	•Idealisht me thirrje; •Në varësi të sezonit, çdo javë

HAPI 8: MONITORONI TREGUESIT EKONOMIKË DHE PUNONI NË OPTIMIZIMIN E SHPENZIMEVE

Modelet e mundshme të biznesit për menaxhim të suksesshëm të paketimeve të qelqit në vetëqeverisjen lokale:

1. LS investon në zile- NPK-ja mbulon shpenzimet e grumbullimit - NPK-ja shet qelqin e mbledhur -**mbështetjen e nevojshme financiare të operatorit të sistemit**
2. LS investon në zile- Operatori i sistemit mbulon shpenzimet e grumbullimit për NPK-në dhe është pronar i qelqit të grumbulluar
3. LS merr zilet nga donacion - Operatori i sistemit mbulon shpenzimet e grumbullimit për NPK-në dhe është pronar i qelqit të mbledhur
4. Operatori i sistemit investon në zile dhe organizon grumbullimin - Operatori i sistemit mbulon shpenzimet e grumbullimit dhe është pronar i qelqit të mbledhur

PROJEKTIMI I INVESTIMEVE NË PAJISJE GRUMBULLUESE - ZILE DHE AUTOMJETE

Investimi ndikon në harxhimin e plotë të mjeteve financiare.

Që në momentin që pajisja vendoset dhe përdoret, ajo fillon të ndikojë në shpenzimet

STRUKTURA MESATARA E SHPENZIMEVE TË NPK/ GRUMBULLUESVE PRIVAT ME OPTIMIZIM ADEKUAT TË SHPENZIMEVE

Serbia		Maqedonia e Veriut		Bosnjë dhe Hercegovinë	
Shpenzimet operative	51,3%	Shpenzimet operative	53%	Shpenzimet operative	35,9%
Shpenzimet e transportit	17	Shpenzimet e transportit	18%	Shpenzimet e transportit	22,2%
Shpenzimet e punës	23,9%	Shpenzimet e punës	28%	Shpenzimet e punës	13,6%
Shpenzimet e marketingut	10,0%	Shpenzimet e marketingut	14%		
Shpenzimet e amortizimit	48,7%	Shpenzimet e amortizimit	47%	Shpenzimet e amortizimit	64,1%
Për zilet për qelq	43,8%	Për zilet për qelq	15%	Për zilet për qelq	60,1%
Për kamionin	4,9%	Për kamionin	32%	Për kamionin	4%

SHËNIM: Shpenzime e grumbullimit të paketimeve të qelqit përcaktohen nga faktorë të shumtë (periudha e llogaritjes së amortizimit, rutat e standardizuara ose të pa standardizuara, dinamika e grumbullimit, lloji i vendbanimit, numri i kontejnerëve në rrugë, etj.). Shpenzime e paraqitura sipas vendit janë llogaritur sipas parametrave të ndryshëm gjatë pilotimit dhe nuk janë domosdoshmërisht të standardizuara.

Shpenzimet më optimale janë siguruar me:

Shkalla e mbushjes së kontejnerëve në rastin e një rute optimale, nuk duhet të jetë më e vogël se 80%; Numri optimal i realizuesve të punës së zbrazjes së ziles është 2 (dy) / shofer dhe punëtor ndihmës Për të llogaritur shpenzimet e rutës optimale, është përdorur një shembull i një itinerari të standardizuar të qytetit me gjatësi 55-60 km me 20 kontejnerë për Serbinë dhe Bosnjë-Hercegovinën dhe 184 km me 55 kontejnerë për Maqedoninë e Veriut.

Shpenzimet më të larta të marketingut nënkuptojnë një sasi më të madhe të qelqit të grumbulluar, shpenzime më të ulëta për njësi të grumbullimit të qelqit (din/kg) dhe një ndryshim në raportin e shpenzime operative dhe shpenzime të amortizimit.

* Në BeH, shpenzime e marketingut, të cilat arritën në 22%, nuk u morën parasysh.

HAPI 8: MONITORONI TREGUESIT EKONOMIKË DHE PUNONI NË OPTIMIZIMIN E SHPENZIMEVE

– SFIDA DHE REKOMANDIME

Sfida më e madhe në monitorimin e treguesve financiarë dhe optimizimin e shpenzimeve është mungesa e burimeve njerëzore të angazhuara në këto detyra në ndërmjet e shërbimeve. U vu re se ndërmarrjet komunale nuk merren me analizën e shpenzimeve operative, se nuk kanë zgjidhje adekuate për itinerar, as punonjës të angazhuar dhe të trajnuar për detyrat e analizimit të shpenzimeve operative dhe përmirësimit të operimeve me qëllim uljen e shpenzimeve.

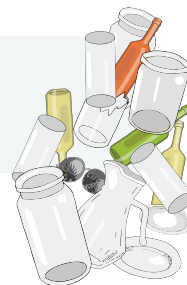
Ekspriencat e ndërmarrjeve tregojnë se shpenzimet për logjistikë janë më të larta për shkak të distancës së madhe ndërmjet kontejnerëve, mbushjes së ulët të zileve, dhe sasitë e grumbulluara dhe rentabiliteti ndikohen negativisht nga grumbulluesit informalë që marrin mbetjet nga kontejnerët e ndërmarrjes pa autorizim.

Nëpërmjet analizës së treguesve ekonomikë, u vu re se mbushja e kontejnerëve në momentin e zbrazjes ka ndikimin më të madh në ekonominë e operacioneve.

SHPENZIMET MESATARE PËR GRUMBULLIMIN E NJË TON MBETURINA QELQ GJATË PERIUdhËS SË PILOTIMIT TË PROJEKTIT, SIPAS SHTETEVE ISHIN:

1t

SERBIA – 130-150 EUR/t
MAGEDONIA VERIUT – 170-200 EUR/t
BOSNJA DHE HERCEGOVINA - 356 EUR/t

Ulja e shpenzimeve të grumbullimit të mbetjeve të ngurta komunale, përkatësisht rritja e efikasitetit të operacioneve të ndërmarrjes komunale, është e mundur me një qasje fleksibël në lidhje me përcaktimin e rutave, si dhe përfshirjen e teknologjive të reja përmes sensorëve të për nivelin e mbushjes dhe softuerë për përcaktimin e rutave, të cilat nuk u testuan në këtë projekt.

HAPI 9: INFORMONI QYTETARËT PËRMES NJË FUSHATE PUBLIKE INTENSIVE DHE AFATGJATË

Në mënyrë që qytetarët të bëjnë përpjekje për të seleksionuar dhe hedhur ambalazhin në kontejnerë të dedikuar, duhet të rritet ndërgjegjësimi i tyre për përfitimetqësjellseleksionim i këtitillë - për ta personalisht dhe për komunitetin lokal. Për këtë arsye, fushata duhet të jetë e vazhdueshme dhe të përdorë të gjitha burimet e disponueshme të informacionit.

1. Formoni një ekip të marrëdhënieve me publikun dhe komunikimit nga të gjitha shërbimet e përfshira në aktivitetet e seleksionimit të mbetjeve.
2. Zgjidhni një agjenci marketingu ose ndani përbrenda punën në lidhje me krijimin e një strategjie komunikimi dhe zbatimin e saj të mëvonshëm (institucionet kompetente dhe personat për zbatim).
3. Harmonizoni identitetin vizual të fushatës - mesazhi i asaj që po ndahet duhet të jetë i qartë, i dukshëm dhe i ilustruar me zgjidhje grafike lehtësisht të dallueshme. Markimi i kontejnerëve është një mjet i rëndësishëm komunikimi.
4. Sipas përvojës nga projektë, kryesor i fushatës së PR-it është NJVL-ja, ndërsa mbajtësi i fushatës së marketingut në terren është NPK-ja.

Цел на стратегијата за комуникација	ЦЕЛНИ ГРУПИ	ФАЗИ НА ПРОМОЦИЈА НА ПРОЕКТОТ	КЛУЧНИ НАСОКИ НА КАМПАЊАТА
ЕДУКАЦИЈА – зошто селектираме отпад?	Надлежни институции	ПОЧЕТНА ФАЗА - пред поставување на инфраструктурата - gostувања на локални медиуми и едукативни текстови.	МЕДИУМСКА - Поддршката од локалните медиуми е важна во текот на целата кампања.
МОТИВАЦИЈА – поттикнување на селектирање отпад	Пошироката јавност	ФАЗА НА СПРОВЕДУВАЊЕ - фокус на информирање на граѓаните - дистрибуција на летоци со локациите на контејнерите и правилен начин на одлагање заедно со сметките.	ДИГИТАЛНА – социјалните мрежи како средство за информирање на граѓаните од средна и помлада возраст преку писмени, визуелни, аудио и видео содржини.
АКТИВИРАЊЕ – конкретни активности со граѓаните	Оние кои го создаваат отпадот	ЗАВРШНА ФАЗА – промоција на резултатите.	КАМПАЊА НА ТЕРЕН - придонеса за видливост на поставената инфраструктура. Едукацијата и работилниците за децата во училиштата мотивираат промени во навиките на цели семејства.

Vlerësohet se të paktën 10% e vlerës së investimit të контејнерëve është investuar në fushatë marketingu dhe PR-i, përmes projektit.

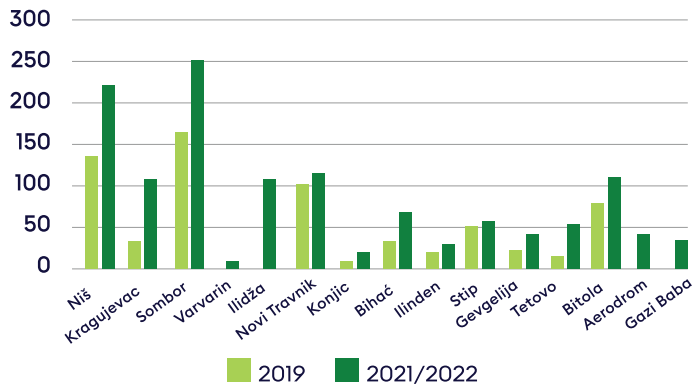
*Тë gjitha materialet promovuese të prodhuara në kuadër të projektit, në formën e drafteve dhe dosjeve të hapura, janë në dispozicion si aneks i versionit online të Manualit dhe mund të ndihmojnë NJVL-të dhe NPK-të, në aktivitete promovuese.

HAPI 10: NDIQNI REZULTATET TUAJA DHE PUBLIKOJINI ATO NË MËNYRË QË QYTETARËT TË DINË SE SISTEMI FUNKSIONON DHE SE EDHE ATA KONTRIBUOJNË NË REZULTAT

Në mënyrë që qytetarët të kenë besim se sistemi me të vërtetë funksionon dhe të krijojë motivim të përhershëm për të marrë pjesë në të, ata duhet të dinë se çfarë rezultatesh kanë arritur. Informojini të paktën një herë në vit për sasitë e grumbulluara dhe të ricikluara, kujtojini pse është e rëndësishme dhe falënderojini për bashkëpunimin.

FALEMINDERIT QË NA KENI DËRGUAR 1268t PAKETIM QELQI PËR RICIKLIM PËRKATËSISHT PËR DEPONIM PËRGJATË 12 MUAJVE TË KOHËZGJATJES SË PROJEKTIT

ARRITËM TË RRITIM TË RRITJES ME 90%

PËRVOJA NGA SERBIA

Sfida e parë për realizimin e projektit ishte mungesa e një mjeti të përshtatshëm për zbrazjen e ziles për qelq. Me mbështetjen e operatorit të sistemit ose me burimet vetanake, të gjitha ndërmarrjet e shërbimeve komunale në Serbi, përveç një komune, kanë blerë automjete të përshtatshme (një kamion me kuti ose një kamion kiter me dorë/ngritës).

Sipas kompanive të shërbimeve, pajisjet e përzgjedhura rezultuan të ishin shumë funksionale. Shkarkimi është i thjeshtë dhe koha e nevojshme për të shkarkuar një zile është mesatarisht rreth 3 minuta.

Një marrje komunale përdori 2 automjete, një kamion dhe një mjet ndërtimi me kapëse për të zbratur zilet, gjë që shkaktoi shpenzim më të lartë grumbullimi.

Gjatë operacioneve të grumbullimit, në të gjitha kompanitë, përveç shoferit të kamionit, është punësuar edhe një punëtor ndihmës, sepse nuk është e mundur për shkak të manipulimit të ziles dhe kontrollit të procesit të ngritjes, të kryhet puna e zbrazjes së ziles vetëm nga një person, pra shoferi i kamionit.

Qasja me automjetet ishte një tipar i domosdoshëm i lokacioneve të zileve. Në zonat me rrugë të ngushta dhe trafik intensiv, shmangni zile gjatë periudhave të trafikut të rënduar.

Ndërmarrjet kanë shmangur zbrazjen e zileve për qelq herët në mëngjes dhe në mbrëmje vonë për shkak të zhurmës së shkaktuar nga derdhja e qelqit në kamion.

Dëmtime të zileve vërehen vetëm në Nish, ku zilet janë thyer dhe qelqi është marrë nga grumbulluesit informalë.

Kur bëhet fjalë për zgjedhjen e vendeve për zilet për qelq, kompanitë e shërbimeve ndoqën rekomandimet kryesore - t'i vendosnin pranë kontejnerëve ekzistues të shërbimeve. Në lokacionet ku zilet për qelq ishin të vetme, pra nuk kishte kontejnerë tjetër të përbashkët për mbeturina të përziera apo të ndara, është vërejtur se qytetarët, përveç qelqit ambalazhues, lënë fraksione të tjera - shishe PET, kanaçe, në thasë të vendosur pranë vetë zileve ose i hidhni brenda në zile, gjë që ndikon në pastërtinë dhe cilësinë e materialit të mbledhur.

Në zonat rurale, zilet vendosen në qendër të fshatit pranë dyqaneve të fshatit, qendrave kulturore e të ngjashme.

Rezultatet më të mira të mbushjes së zileve u morën nga kompanitë që nuk kishin dinamikë fikse zbrazjeje, por zilet u zbrazën pas informacioneve për mbushje të plotë nga vetë qytetarët apo punonjësit e ndërmarrjeve komunale. Mbushja e ulët e ziles gjatë shkarkimi ka një ndikim të rëndësishëm mbi shpenzimet e grumbullimit.

PËRVOJA NGA MAQEDONIA E VERIUT

Pengesa më e madhe në Maqedoninë e Veriut ishte hartëzimi, gjegjësisht përcaktimi i lokacioneve të kontejnerëve në të gjitha komunat, sepse përgjegjësitë nuk janë dakorduar, dhe lokacionet nuk janë përfshirë në planet urbanistike.

Në komunat ku procesi i grumbullimit të paketimeve të qelqit i është besuar operatorëve kolektivë, nevojitet një bashkëpunim më i ngushtë në mënyrë që raportet për shërbimet komunale të trajtojnë mbetjet e ambalazheve të qelqit.

Duhet të forcohet interesi i ndërmarrjeve komunale dhe pushtetit lokal për grumbullimin e veçantë dhe riciklimin.

Të dhënat për mbetjet e paketimit të qelqit të mbledhura veçmas nuk përfshihen në raportet e detyrueshme dhe dokumentet strategjike lokale (planet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta komunale).

Në dokumentet ekzistuese, pothuajse nuk përmendet se është krijuar një sistem i veçantë grumbullimi për qelq. Nuk ka bazë të dhënash dhe procedurat e raportimit në nivel lokal nuk janë në përputhje me aktivitetet në programet kombëtare dhe detyrimet që rrjedhin nga legjislati.

Kapacitetet për monitorimin dhe analizimin e sasive të grumbulluara nuk janë në nivel të kënaqshëm. Për shkak të ndryshimeve në strukturat drejtuese dhe personelin operacional, memoria organizative mungon dhe njohuritë nuk transferohen. Ka mungesë të trajnimit në nivele të shumta, veçanërisht në nivelet operative dhe të mesme të menaxhimit.

Ndërmarrjet komunale kanë shmanjur zbrazen e zileve për qelq herët në mëngjes dhe në mbrëmje vonë për shkak të zhurmës së shkaktuar nga derdhja e qelqit në kamion

Dëmtimi i zileve vërehet vetëm në disa kontejnerë.

Kur bëhet fjalë për zgjedhjen e lokacioneve për zilet e qelqit, kompanitë e shërbimeve komunale ndoqën rekomandimet kryesore - t'i vendosnin pranë kontejnerëve komunalë ekzistues, ishuj eko ose në vende ku ishte e mundur manovrimi i kamionit pa penguar lëvizjen normale të këmbësorëve dhe automjeteve.

Në lokacionet ku zilet për qelq ishin të vetme, pra nuk kishte kontejnerë tjetër të përbashkët për mbeturina të përziera apo të ndara, është vërejtur se qytetarët, përveç qelqit ambalazhues, lënë fraksione të tjera - shishe PET, kanaçe, në thasë të vendosur pranë vetë zileve ose i hidhni brenda në zile, gjë që ndikon në pastërtinë dhe cilësinë e materialit të mbledhur.

Në zonat rurale zilet janë vendosur në qendër të fshatit pranë dyqaneve dhe shkollave të fshatit.

PËRVOJA NGA BOSNJA DHE HERCEGOVINA

Gjatë fazës së zbatimit të projektit, u shfaqën disa sfida në të gjitha komunat ku u zbatua projekti.

Një nga sfidat është marrja e pëlqimit për vendosjen e zileve për mbeturinat e ambalazhimit të qelqit dhe përcaktimi i vendndodhjes së zileve në komuna të caktuara.

Vendndodhjet për zilet për mbetjet e ambalazhimit të qelqit u zgjodhën në konsultim me kompanitë e shërbimeve komunale dhe sipas nevojave të komuniteteve të veçanta lokale. Lokacionet e përzgjedhura janë më së shpeshti pranë kontejnerëve komunal ekzistues, eko-ishujve dhe lokacioneve ku është e mundur qasja e kamionëve për zbrazjen e zileve. Në të gjitha komunat, zilet e vendosura në zonat rurale nuk kanë pasur një kontribut të rëndësishëm në sasinë totale të mbetjeve të grumbulluara nga paketimet e qelqit.

Është vënë re se hotelierët, të cilët janë prodhuesit më të mëdhenj të mbetjeve paketimeve të qelqit, nuk bëjnë seleksionimin dhe hedhjen në kontejnerë të dedikuar. Është vënë re se hapjet e ziles janë mjaft të vogla dhe të vështira për t'u përdorur.

Në një komunë, kompania e shërbimeve komunale riparoj zilen dhe kështu lehtësoi përdorimin e ziles për kanalin HoReCa. Disa zile nuk kanë shenja të kontrollit për mbushje, kështu që regjistrimet për mbushjen e ziles ishin të vështira për disa kompani individuale të shërbimeve.

Personat juridikë që kanë shprehur interes në fillim të projektit kanë dhënë pëlqimin për vendosjen e ziles, por gjatë implementimit nuk janë zbrazur për shkak të personelit të pamjaftueshëm.

Sfidat që lidhen me infrastrukturën në shoqëritë e përzgjedhura e vështirësuan zbatimin e projektit. Mungesa e një mjeti të përshtatshëm për zbrazjen e zileve të qelqit, pajisjet e peshimit të kamionëve janë sfida që u vunë re që në fillim të projektit.

Nëpërmjet bashkëpunimit me operatorin e sistemit, shoqëritë komunale morën mbështetje për zbatimin e projektit. Gjatë grumbullimit të mbetjeve të paketimeve të qelqit, në të gjitha kompanitë janë punësuar të paktën dy punëtorë, një shofer kamioni dhe një punëtor ndihmës.

Rezultatet për mbushjen e ziles janë të ndryshme.

NË VEND TË NJË PËRFUNDIMI:

BASHKËPUNIMI

një rekomandim kryesor
për zhvillimin e përmirësimin
e menaxhimit
ambalazh qelqi

Pa bashkëpunimin
e të gjithë aktorëve
në zinxhir nuk është
e mundur të vendoset
në afatgjatë sistem
i qëndrueshëm i
menaxhimit të
paketimit të qelqit!

Grumbullimi i mbetjeve të ambalazheve të qelqit varet në masë të madhe nga mbështetja financiare e operatorit të sistemit, përkatësisht ekonomisë së lidhur, e cila sipas ligjit mban përgjegjësi “të zgjeruar” për ambalazhet që hedhin në treg. Kjo varet gjithashtu nga kapacitetet njerëzore dhe operacionale të kompanive të shërbimeve publike/mbledhësve dhe motivimi i pushtetit lokal për t’u siguruar atyre kushte të përshtatshme për punë. Megjithatë, pa vullnetin e qytetarëve për të marrë pjesë në seleksionimin parësor të mbeturinave, rezultatet do të mungojnë, prandaj është thelbësore të sigurohet mbështetja e mediave, shoqatave të qytetarëve dhe institucioneve arsimore në edukimin e qytetarëve me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit për rëndësinë e riciklimit dhe përdorimit të mbetjeve si burim. Në fund, përkatësisht në fillim është shteti ai që detyrohet të sigurojë një kuadër rregullator stimulues dhe zbatimin e tij, në mënyrë që të gjithë aktorët të veprojnë në të njëjtin drejtim dhe në një mjedis stimulues.

DREJTORIA E TË GJITHË PARTNERËVE TË PROJEKTIT:

NALED

Makedonska 30/VII
11103 Beograd, Srbija
Tel: +381 11 337 30 63
E-mail: naled@naled.rs
Web: www.naled.rs

Sekopak D.O.O. Beograd

Milutina Milankovica 3v, 1. sprat,
11070 Novi Beograd, Srbija
Tel: +381 11 4350 450
E-mail: o_ce@sekopak.com
Web: www.sekopak.com

GIZ Open Regional Fund for South East Europe – Modernisation of Municipal Services Deutsche Gesellscha_ für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Bulevar Mihajla Pupina 115D/III,
11000 Beograd
Tel: +381 11 3122-995
E-Mail: zorica.bilic@giz.de

Зедница на единиците на локалната самоуправа на Република Северна Македонија - ЗЕЛС

Копенхагенска 5
п.фах: 32
1000 Скопје
Република Северна Македонија
Tel: +389 (0)2 30 99 033
Fax: +389 (0)2 30 61 994
E-mail: contact@zels.org.mk
Web: www.zels.org.mk

Пакомак – Друштво за управување со пакување и отпад од пакување

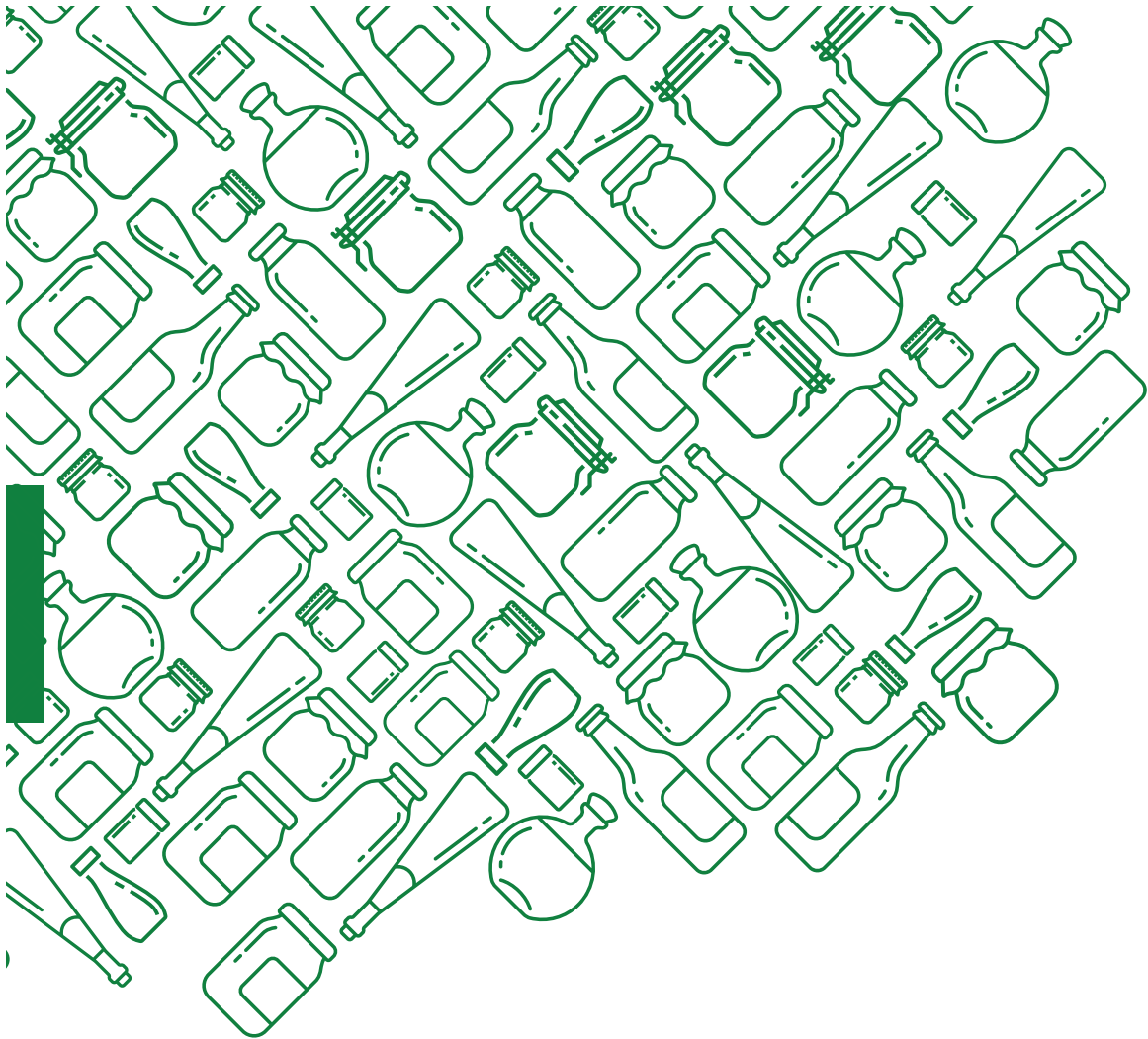
Бул. Партизански одреди, Порта Влае блок 4
1000 Скопје
Република Северна Македонија
Tel: +389 (0)2 20 44 567
Web: www.pakomak.mk
www.giz.de

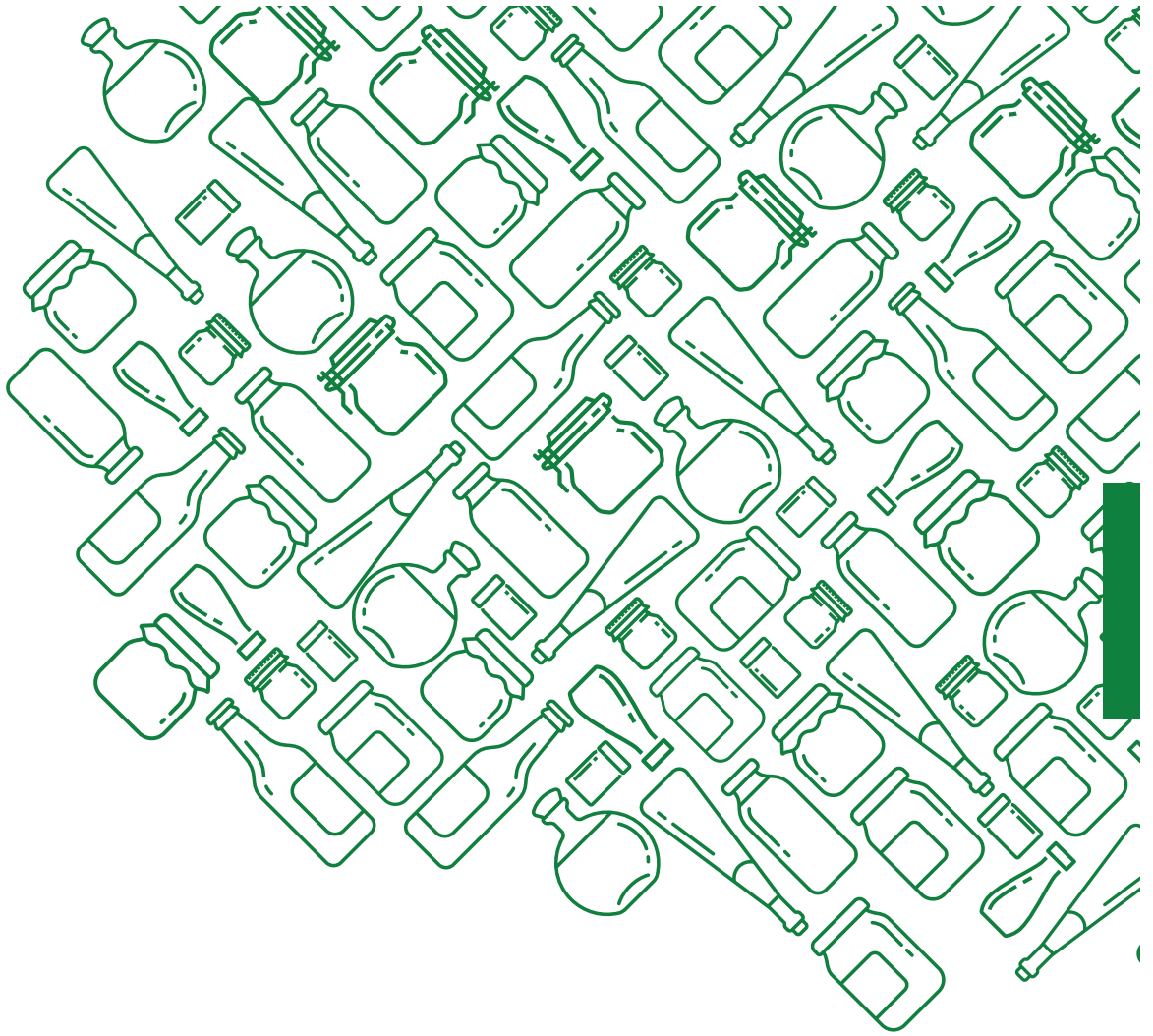
Asocijacija za ekonomski razvoj REDAH

Bulevar narodne revolucije 15
88000 Mostar
Tel: +387 36 557 210
E-mail: info@redah.ba
Web: www.redah.ba

Društvo za postupanje sa ambalažnim otpadom Ekopak d.o.o.

Zmaja od Bosne 7-7а, O3/6
71000 Sarajevo, BiH
Tel: + 387 33 921 934
Fax: + 387 33 921 935
E-mail: info@ekopak.ba
Web: www.ekopak.ba

Dokumentet dhe analizat nga të cilat lindi këto Udhëzues, mund ta gjeni duke skanuar Kodin QR

Ky publikim u krijua në kuadër të projektit rajonal “Menaxhimi i ambalazheve të qelqit në Ballkanin Perëndimor”, të financuar nga Ministria Federale për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik të Gjermanisë (BMZ) dhe Pakomak, në kuadër të programit devaloPPP, de. që zbatohet në bashkëpunim me Shoqatën Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar (GIZ), Bashkësinë e Njësive të Vetëqeverisjes Lokale (BNJVL) dhe Pakomak.

